

Smart City: Smart Citizen: Smart Bangkok

โดย **ดร.ชัชชาติ สิทธิพันธุ์**
ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
ถอดความและเรียบเรียง กองบรรณาธิการ

การประชุมวิชาการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 16 พ.ศ. 2566 ภายใต้หัวข้อ เมืองพลเมือง อัจฉริยะ: Smart City Smart Citizen จัดขึ้นโดย กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวคิด องค์ความรู้ เทคโนโลยี และความสำเร็จด้านการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมทั้งในประเทศและต่างประเทศ จัดขึ้นระหว่างวันที่ 21-23 มิถุนายน 2566 ณ โรงแรมอควิน แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร ซึ่งในการประชุมประกอบด้วย การบรรยายวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ การนำเสนอผลงานวิชาการด้วยวาจา (Oral Presentation) ด้วยโปสเตอร์ (Poster Presentation) การประกวด LIKE Talk Award ในการประชุมครั้งนี้ ได้รับเกียรติจากท่านผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ บรรยายเรื่อง Smart City : Smart Citizen: Smart Bangkok ซึ่งคณะผู้จัดทำพิจารณาเห็นว่า เป็นเรื่องที่น่าสนใจ จึงได้ถอดความและเรียบเรียงจัดทำเป็นบทความพิเศษเพื่อเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

■ Smart City

คำว่าเมืองคืออะไร มีคำนิยามว่า เมืองคือตลาดแรงงาน (Cities are primarily labor markets) ในเมืองมีงาน มีความหนาแน่น เพราะถ้าไม่มีงาน ก็ไม่จำเป็นต้องอยู่ในเมือง หน้าที่ของเมือง มี 4 หน้าที่ คือ

1. เพิ่มประสิทธิภาพของการทำงาน (Productivity) การที่เรามาอยู่รวมกัน ทำให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะฉะนั้น Smart city ต้องทำหน้าที่เพิ่มคนทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ไม่ใช่เมืองเป็นภาระในการทำงานของคนในเมือง

2. พัฒนาคุณภาพชีวิตของคน (Quality of life) เมืองต้องทำหน้าที่เพิ่มคุณภาพชีวิต กรมอนามัยต้องเป็นหลักในการเพิ่มคุณภาพชีวิตให้เมืองในเรื่องสาธารณสุข และคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ Smart city

3. สร้างโอกาสสำหรับทุกคน (Inclusive) ต้องทำให้ทุกคนในเมืองมีความเป็นอยู่อย่างเท่าเทียมกัน ไม่เหลื่อมล้ำ ในทุกๆ กลุ่ม เช่น คนพิการ คนที่มีความแตกต่างทางเพศ คนมีรายได้น้อย หน้าที่เมืองต้องโอบกอดทุกคนไว้และเดินไปด้วยกัน

4. สร้างความไว้วางใจ (Trust) ระหว่างคนกับเมืองกับหน่วยราชการ จะทำให้เมืองเดินหน้าได้เร็วขึ้น เพราะฉะนั้น Smart city ก็คือการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการทำหน้าที่ของเมือง

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy Promotion Agency : Depa) ร่วมกับรัฐบาลอังกฤษ จัดทำคู่มือเมืองอัจฉริยะ Smart City Handbook ขึ้น โดยมีหลักการสู่ความสำเร็จของเมืองอัจฉริยะ 4 ประการ คือ 1) โครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะ (Smart Infrastructure) 2) Open data & Security เป็นหัวข้อที่สำคัญมาก เป็นหัวใจของ Smart city ต้องมี

data รองรับ 3. การบริหารจัดการเมือง (Urban Governance) ต้องมีความโปร่งใสในการจัดการ มีธรรมาภิบาล และ 4. ประชาชนอัจฉริยะ (Smart Citizen) ต้องมีความฉลาด คนฉลาด เมืองฉลาด เพื่อก้าวเดินไปด้วยกัน คือ Smart City และเพื่อยกระดับการดำเนินชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมีกรอบแนวคิดในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะระดับสากลของประเทศไทย ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ Smart Mobility (การสัญจรอัจฉริยะ) Smart People (ชุมชนอัจฉริยะ) Smart Economy (เศรษฐกิจอัจฉริยะ) Smart Environment (สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ) Smart Governance (การปกครองอัจฉริยะ) Smart Living (อาคารอัจฉริยะ) Smart Energy (พลังงานอัจฉริยะ)

ในหนังสือ Smart City ของ Anthony M. Townsend กล่าวว่า Smart ไม่เท่ากับ Good (อัจฉริยะ ไม่เท่ากับ ดี) ฉลาดเกินไปแต่ไม่มีคุณภาพก็ไม่ดี เมืองที่เน้นการพัฒนาเชิงวิศวกรรม

อย่างเดียวน่าจะไม่ใช่เมืองที่น่าอยู่ คือ เน้นเรื่อง Smart เกินไป แต่คนอยู่ไม่ได้ ตัวอย่างเช่น สะพานลอย เห็นวิศวกรรม แต่ในแง่คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุขึ้นไม่ไหว Smart City ในมิติของเมือง ควรจะเน้นประชาชนเดินข้ามถนนมากกว่า แต่ไม่ได้เน้นโครงสร้าง Smart City ในมิติคนเมือง อาจไม่ใช่เทคโนโลยีที่หรูหรา แต่เป็นเรื่องการปรับแนวคิดที่เน้นคนเป็นหลัก มีตัวอย่างในหลายประเทศ

ที่ New York ไม่ได้ลงทุนกับเทคโนโลยี แต่ลงทุนกับสี เป็นการแยกส่วน เปลี่ยนเมือง ให้ฉลาดขึ้น หัวใจของ Smart City คือไม่ได้เอาเทคโนโลยีที่แพง แต่เอาแนวคิดที่เหมาะสม กรุงเทพฯ เริ่มทำแล้วหลายจุดเหมือนกัน ดีเส้น ทาสีให้ดี การจราจรก็ดีขึ้น

กรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้ เปลี่ยนทางด่วนให้เป็นคลอง ทำให้เป็นพื้นที่สาธารณะ ประชาชนใช้พักผ่อน Smart City อาจไม่ใช่ การก่อสร้าง แต่เป็นการทุบทิ้งก็ได้ และทำเป็น สถานที่ท่องเที่ยว ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น และนำเทคโนโลยีมาปรับให้คุณภาพชีวิตของเมืองดีขึ้น

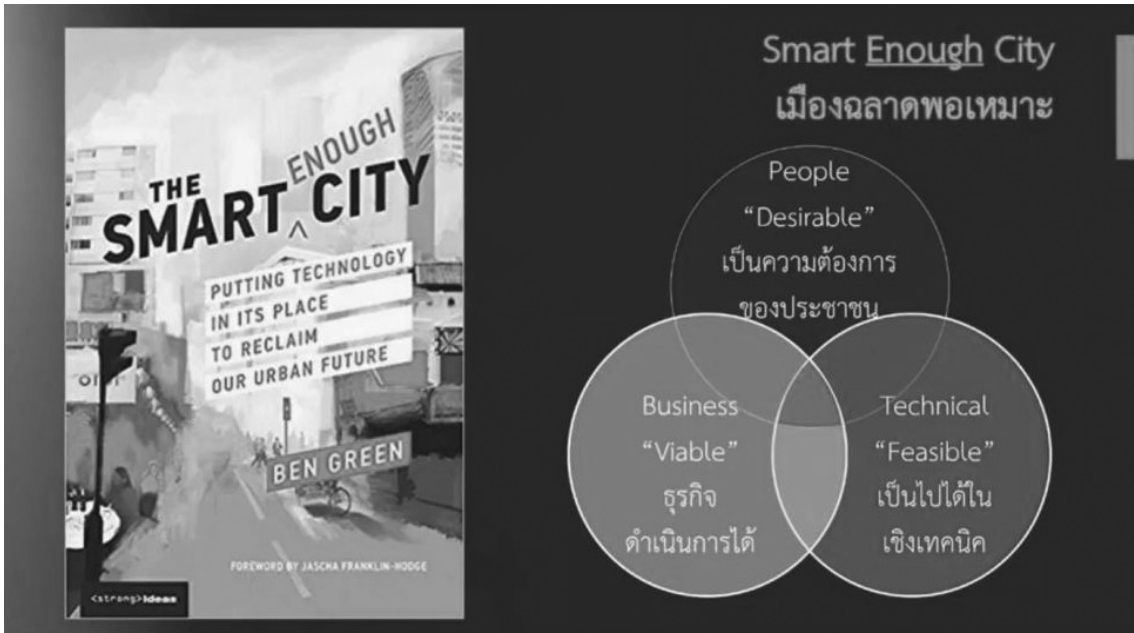
เมืองโบโคต้า ประเทศโคลัมเบีย เป็นเมืองที่รถติดมาก และมีอุบัติเหตุสูงมาก เขาใช้วิธีเอาคนเป็นส่วนร่วม เอาอารมณ์ขันเป็นตัวแก้ปัญหาเมือง ให้เมืองฉลาดขึ้น โดยให้พนักงานที่คอยกำกับจราจรออก ประมาณ 3,000 คน และเปลี่ยนเอาตัวตลกมาแทน ให้ยืนตามทางข้ามม้าลาย เพื่อให้คนตระหนักว่าตรงนี้คือทางม้าลาย ให้ทุกคนต้องระวัง เป็นการเปลี่ยนวิธีคิด เปลี่ยนมุมมอง กระตุ้นให้เห็นปัญหาของอันตราย คนตายเริ่มลดลง อาจใช้วิธีให้เมืองฉลาดขึ้นได้โดยไม่ต้องลงทุนมาก เปลี่ยนถนนให้เป็นจักรยานทั้งเมือง เป็นเมืองแห่งจักรยาน เพิ่มสุขภาวะ คุณภาพชีวิตดีขึ้น และเมืองก็ฉลาดขึ้น

กทม.มีการทำ application หลายร้อย

ล้านบาท แต่ละหน่วยมี app เป็นของตัวเอง ทุกคนไปเห่อเทคโนโลยี แต่สุดท้ายไม่ตอบโจทย์ ประชาชนอย่างแท้จริง การทำเมืองให้ Smart ไม่จำเป็นต้องทำตึกรามบ้านช่องให้ใหญ่โต เพราะคนคือเมือง กรมอนามัยมาถูกทางแล้ว เพราะ Smart City ต้องตอบโจทย์คนมากกว่า ตอบโจทย์เมือง ทำอย่างไรให้คนมีสุขภาวะที่ดี มีความฉลาดขึ้น ต้องเอาคนเป็นศูนย์กลาง (People Centric) ไม่ใช่เอาเทคโนโลยีเป็นศูนย์กลาง ที่ผ่านมามีหลายเมืองลงทุนเน้นเทคโนโลยี ซึ่ง Smart People ก็เป็นหนึ่งในสาขาของ Smart City

หนังสือเรื่อง Smart Enough City ของ Ben Green เมืองฉลาดพอเหมาะ จะมี 3 วง มาตัดกัน 1. ประชาชนต้องการ 2. ธุรกิจต้องเป็นไปได้ 3. เทคโนโลยีต้องเป็นไปได้ในเชิงเทคนิค เอาเทคโนโลยีนำคนก็ไม่ได้ถ้าเทคโนโลยีไม่ตอบโจทย์คน เอาธุรกิจนำอย่างเดียวก็ไม่ได้ ถ้าเทคโนโลยีเป็นไปไม่ได้ การทำ Smart Enough City Solution ของกรมอนามัย ของท้องถิ่น ต้องเป็นการซ้อนกันของ 3 วงนี้ แล้วหาจุดตรงกลางก็คือ Smart Enough City

กรมอนามัยก็ต้องตั้งโจทย์ว่า Smart City ในความหมายของกรมอนามัยคืออะไร ต้องการให้คนดีขึ้นในมิติไหน เริ่มจากคนก่อน แล้วค่อยหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาตอบโจทย์ กรมอนามัยอาจมอง Smart City ในเชิงสาธารณสุข แต่คำตอบของโจทย์ Smart City มาจาก multi color เราใส่เลนส์เป็นสีไหน ก็เห็นคำตอบเป็นสีนั้น ตัวอย่างเช่น ความปลอดภัยในอาชญากรรม กรุงเทพมหานครมาก ถ้าเรามองในเลนส์ของวิศวกร ก็ต้องติด CCTV ทั้งเมือง อันนี้คือใส่แว่นวิศวะมอง กรมอนามัยก็อย่าใส่แว่นสาธารณสุขอย่างเดียว อาชญากรรมเป็นเรื่อง multi color มีทั้งปัญหาสังคม การศึกษา การมีส่วนร่วม การสร้างเศรษฐกิจ ไฟส่องสว่าง

“เทคโนโลยีไม่สามารถตอบคำถามหรือตั้งคำถามได้ด้วยตัวมันเอง (Technology cannot provide answers – or even questions – on its own)”

Ben Green
The Smart Enough City

การสร้างบ้านพักอาศัยที่มีคุณภาพ ความปลอดภัย CCTY เป็นแค่หนึ่งในหลายๆ สี ของการแก้ปัญหา Smart City ต้องมีการบูรณาการกันของหลายภาคส่วนเข้าด้วยกัน ใส่แว่นหลากหลายสี เพื่อตอบโจทย์เมืองให้ครบถ้วน

■ Smart Citizen

ในอนาคตเทคโนโลยีจะกระทบพนักงาน Office จะถูกแทนที่ด้วย AI มากกว่าพวกใช้แรงงาน แต่มีวิธีแก้ปัญหา เพราะเทคโนโลยีไม่มีความรู้สึก เทคโนโลยีอย่างเดียวไม่สามารถทำให้คนมีความสุขได้ ต้องมีส่วนละเอียดอ่อนอยู่ด้วย

คน สัมพันธภาพ อารมณ์ ยังเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอยู่ และจะเป็นจุดแข็งในอนาคต ถ้าเราสร้างจุดแข็งนี้ขึ้นมาได้

Technical skills มีโอกาสถูกแทนที่ด้วย AI สูงมาก และ Interpersonal skills คือความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์กับคน การสื่อสารกับคน ต้องเก่งทั้ง 2 อย่าง ก็ยากที่จะตงงานต้อง develop ทั้ง hi-tech และ hi-touch ในตัวเรา เราต้องเปลี่ยน AI มาเป็น IA (Intelligent Assistance) มาเป็นผู้ช่วยที่ชาญฉลาด อย่างมองเป็นคู่แข่ง ให้มองเป็นผู้ช่วยที่ชาญฉลาด หัวใจของ Smart Citizen ต้องเป็น T-model เราอยู่กรมอนามัย เรารู้เรื่องสาธารณสุข แต่เราไม่รู้เรื่องปรัชญา ความเหลื่อมล้ำ สังคม วิทยาศาสตร์ Smart Citizen คือคนที่มีความรู้เป็นตัวที่ คือรู้สึก และรู้กว้าง วิธีการง่ายๆ คือ การอ่านหนังสือ การฟัง ลงคอร์สออนไลน์ หัวใจของ Smart Citizen ในอนาคต คือ LifeLong Learning คือ เรียนรู้ตลอดชีวิต และเรียนรู้ทุกมิติ เพื่อพัฒนา Smart City ได้

■ Smart Bangkok

ตลอด 1 ปี 2 อาทิตย์ ในการเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หัวใจของ Smart City คือ Data การรวบรวมข้อมูล การส่งถ่ายข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อมาตัดสินใจ นี่คือการเปลี่ยน Smart City จริงๆ อย่างอื่นเราทำเหมือนเดิม แต่การที่เรามี computer พลังสูงขึ้น มีหน่วยความจำมากขึ้น เร็วขึ้น การเชื่อมโยงผ่านอินเทอร์เน็ต ผ่าน wifi ทำให้การเชื่อมโยง Data การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลดีขึ้น ตัวอย่างที่ชัดเจนในการปฏิรูปการทำงาน คือ

1. Traffy Fondue แพลตฟอร์มร้องเรียนปัญหาเมือง เป็น application ในโทรศัพท์มือถือเจอปัญหา ถ่ายรูป ใส่ข้อความ ข้อมูลจะถูกส่งด้วยระบบ GPS ไปที่เขตที่รับผิดชอบ ซึ่งการทำงานสมัยก่อนเป็นระบบท่อ Data จะไหลเข้ามาเพราะ

ต้องผ่านหลายลำดับ ใช้เวลานาน เป็นรูปแบบเก่า แต่เอกชนใช้แพลตฟอร์ม (Platform Revolution) คือ คนส่งโยนคำสั่งไป ไม่มีท้อแล้ว เป็นแนวราบ คนรับผิดชอบเห็นคำสั่งนำไปปฏิบัติได้เลย เอาประชาชนเป็นที่ตั้ง Traffy Fondue ที่กทม.นำมาใช้ วันแรก (1 มิ.ย. 2565) มีคนร้องเรียนวันเดียว 20,000 กว่าเรื่อง ผอ.เขตต้องปรับวิธีการทำงานทั้งหมด เพื่อรับคำสั่งจากประชาชนโดยไม่ต้องผ่านผู้ว่าฯ แล้ว ใครรับผิดชอบ เอาไปใช้งานเลย และสามารถมองเห็นว่า เรื่องค้างมากี่วัน ไม่เหมือนเอกสารที่หายไป และประชาชนสามารถให้เรตติ้งได้ นี่คือ Smart City การทำงานของ data และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ละเอียดว่าเป็นเรื่องอะไรบ้าง และไม่ได้ใช้เงินเพิ่มขึ้นเลย แต่เวลาแก้ปัญหาให้ประชาชนเร็วขึ้น และประชาชนสามารถแจ้งเรื่องเวลาใดก็ได้ เรามีเจ้าหน้าที่รับเรื่องตลอดเวลา และส่งต่อทันที ไม่เสียเวลา

เมืองฉลาดขึ้นถ้ามีข้อมูล แล้วเราสามารถเอาข้อมูลมาตอบโจทย์ประชาชนมากขึ้น นี่คือพลังของ Smart City

2. ฝ่ายสาธารณสุขทำเรื่อง หมอทางไกล ตรวจสอบสุขภาพเคลื่อนที่ และส่งข้อมูลแบบไร้รอยต่อ พาหมอไปหาประชาชนด้วยรถตรวจสอบสุขภาพเคลื่อนที่ ลงไปถึงพื้นที่ เป็นการส่งข้อมูลผ่านระบบ Wifi ทุกคนเข้าถึงระบบสาธารณสุขได้ เป็นการแก้ปัญหาการเข้าถึงชุมชน มีแอปพลิเคชัน หมอ กทม.เชื่อมต่อกับโรงพยาบาล มีการทำข้อมูลปฐมภูมิ เพื่อทราบได้ว่ามีผู้ป่วยติดเตียงอยู่ที่ไหนบ้าง และถ้ามีเหตุจะไปช่วยผู้ป่วยติดเตียงได้อย่างไร ข้อมูลจึงมีความสำคัญ ถ้าไม่มีข้อมูลจะทำให้เมืองฉลาดไม่ได้ ทำอย่างไรให้ข้อมูลพร้อม และเมืองฉลาดขึ้นให้ได้

3. ทำ IoT (Internet of thing) มีการเปลี่ยนไฟส่องทางเป็น LED และเป็นไฟที่ทำหน้าที่เป็นเครือข่าย IoT รับสัญญาณข้อมูลและส่งออกข้างนอกได้ ที่เชื่อมได้หมดทั้งกรุงเทพฯ เปลี่ยนโครงสร้างของเมือง โดยใช้เสาไฟฟ้า LED IoT ให้เป็นตัวกลางในการเชื่อมสัญญาณ Smart Device เป็น Digital Platform กลางของเมือง ถ้าเราเปลี่ยนหลอดไฟทั้งหมด กทม.ก็จะมีเครือข่ายที่เชื่อมโยงได้หมด ราคาถูกมาก ไฟสว่างด้วยเปลี่ยนโครงสร้างพื้นฐานของเมืองให้ฉลาดขึ้นด้วยการบริหารจัดการ

4. ใช้ AI ตรวจสอบรถบนทางเท้า และจอดในพื้นที่ห้ามจอด โดยใช้กล้อง CCTV จับโดยใช้ AI ระบบจะประมวลผลข้อมูลเจ้าของทะเบียนรถ เทศกิจส่งหนังสือแจ้งค่าปรับ ไม่ต้องใช้คนดู

เป็นการนำ data มาทำให้เมืองฉลาดขึ้น และสุดท้ายทำให้พฤติกรรมของคนดีขึ้นด้วย ไม่ได้ใช้เงินเพิ่ม กล้องมีอยู่แล้ว เพียงแต่ใช้ software มาอ่าน

ทั้งนี้ กรุงเทพมหานครเป็นเมืองนำร่องเมืองอัจฉริยะของประเทศและได้ระดมสมองของหน่วยงานต่างๆ รวมถึงภาคีเครือข่ายในการจัดทำแผน Smart City โดยการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดระดับสากลมาสอบถามความต้องการของประชาชนในพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เป็นรูปธรรม โดยอาศัยเทคโนโลยีในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลบนพื้นฐานตามบริบทของกรุงเทพมหานคร

สำหรับการจัดการปัญหาสุขภาพตามบทบาทภารกิจของกรมอนามัยสามารถนำแนวคิด Smart City ที่ใช้คนเป็นศูนย์กลาง (People centric) ในการดูแลสุขภาพประชาชน โดยอาศัยเทคโนโลยี (AI) มาใช้ในการพัฒนาระบบจัดการสุขภาพของประชาชน เพื่อให้เป็น Smart People in Smart City

ในยุค Thailand 4.0 เป็นยุคที่ประเทศไทยกำลังเดินหน้าพัฒนาก้าวสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะ หรือ Smart City การสร้าง Smart City เริ่มด้วยคน ไม่ใช่เทคโนโลยี (Building smart city starts with people, not technology) เลือกใช้เทคโนโลยีที่ราคาไม่แพง แต่ต้องเข้าใจปัญหาที่แท้จริงคืออะไร แล้วเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสม เชื่อว่าจะทำให้เมืองฉลาดขึ้นได้ และทำให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองนำอยู่สำหรับทุกคนได้

HEALTH